

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний
університет імені Володимира Винниченка

Факультет історії, бізнес-освіти та права
Кафедра історії України та всесвітньої історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

«_____» _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ СУЧАСНІ ІСТОРІОГРАФІЧНІ СТУДІЇ

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність: 032 «Історія та археологія»

Освітня програма: Історія та археологія

Форма навчання: денна

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні історіографічні студії» розроблена на основі освітньо-наукової програми «Історія та археологія»; навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю: 032 «Історія та археологія».

Розробник: доктор історичних наук, доцент Ковальков Олександр Леонідович

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри історії України та всесвітньої історії

Протокол № 1 від «15» серпня 2024 року

Завідувач кафедри

Бабак О.І.

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні історіографічні студії» для здобувачів вищої освіти спеціальності 032 «Історія та археологія» за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2024. – 27 с.

© Ковальков О. Л., 2024 рік

© ЦДУ імені В. Винниченка, 2024 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»	за вибором	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: реферат	Спеціальність: 032 «Історія та археологія»	Рік підготовки	
		2-й	-й
Загальна кількість годин – 105	Освітня програма: «Історія та археологія»	Семестр	
		4-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	Лекції	
		20 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		69 год.	год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
Вид контролю:			
залік			

1. 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є сформувати в аспірантів розуміння головних сучасних тенденцій розвитку історичної науки, її зв'язків з іншими суміжними історичними дисциплінами та іншими науками, що може сприяти їм при здійсненні власних наукових історичних досліджень. Дати характеристику основних шкіл і напрямків новітньої історіографії, ознайомити здобувачів вищої освіти з науковим доробком їх провідних представників.

Меті підпорядковані **завдання** вивчення навчальної дисципліни:

– ознайомлення з загальними тенденціями історіографічного процесу останніх десятиліть ХХ – початку ХХІ ст. в державах Західної Європи, Північної та Латинської Америки й провідних держав Азії;

– вивчення теоретично-методологічних підходів провідних напрямків і течій в сучасній історіографії, як «традиційній», так і «новій історичній науці»;

- знайомство з основними школами і течіями в сучасній історичній науці;
- вивчення праць їхніх найбільших представників;
- трактування важливих проблем вітчизняної і всесвітньої історії з погляду новітніх концепцій і методологічних підходів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни в аспіранта мають бути сформовані такі *компетентності*:

загальні (ЗК)	фахові (ФК)
<p>ЗК 1. Здатність до критичного аналізу й оцінки сучасних наукових досліджень, генерування нових ідей під час вирішення дослідницьких і практичних завдань, комплексних та інноваційних проблем.</p> <p>ЗК 2. Здатність створення та інтерпретації нових знань через наукове дослідження або інші передові вчення такої якості, що відповідають вимогам національного та міжнародного рівнів, до діяльності в інтернаціональних дослідницьких групах.</p> <p>ЗК 3. Здатність до абстрактного та аналітичного мислення й генерування нових ідей (креативність) під час вирішення дослідницьких і практичних завдань, в тому числі й у міждисциплінарних галузях.</p> <p>ЗК 4. Готовність дотримуватись етичних норм у професійній діяльності.</p> <p>ЗК 5. Здатність до самоорганізації, планування й розв'язання задач власного професійного й особистого зростання.</p> <p>ЗК 6. Здатність працювати автономно та у складі науково-дослідницьких установ різного рівня.</p> <p>ЗК 7. Здатність знаходити, обробляти та критично аналізувати інформацію з різних джерел.</p> <p>ЗК 8. Знання і розуміння предметної області та розуміння професії.</p> <p>ЗК 9. Здатність до фахового спілкування з непрофесіоналом у галузі.</p>	<p>ФК 1. Володіти найбільш передовими, концептуальними та методологічними знаннями за спеціальністю 032 «Історія та археологія», уміння застосовувати їх у власних дослідженнях.</p> <p>ФК 2. Готовність до міждисциплінарних досліджень та залучення методик інших наук.</p> <p>ФК 3. Здатність застосовувати уміння критичного аналізу, оцінки і прогнозування нових та складних ситуацій.</p> <p>ФК 4. Здатність розробляти та реалізовувати власні науково-дослідні проекти, які дозволяють розв'язувати значущі наукові, соціальні, культурні, етичні проблеми і дають можливість створити нове знання.</p> <p>ФК 5. Здатність до комунікації з широкою науковою спільнотою та громадськістю у своїй та суміжних галузях наукової та професійної діяльності.</p> <p>ФК 6. Здатність ініціювати наукові проекти у галузі історичної науки та у професійній сфері діяльності, проявляти лідерство та автономність на всіх етапах їх реалізації.</p> <p>ФК 7. Здатність дотримуватись етичних і моральних норм, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.</p> <p>ФК 8. Готовність до професійної діяльності, з урахуванням особливостей фаху історика та актуальних проблем сучасної гуманітаристики.</p> <p>ФК 9. Здатність до популяризації</p>

науково-історичного знання.

ФК 10. Готовність до роботи з ресурсами, необхідними для докторського дослідження.

1. 3. Очікувані програмні результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспіранти *зможуть*:

– знати основні теоретичні і методологічні підходи до вивчення історії історичної науки, принципи і методи історіографічного пізнання, основні типи і види історіографічних джерел;

– володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі;

– орієнтуватися в головних тенденціях розвитку історичної науки на сучасному етапі, знати провідні школи й напрямки, їхніх представників та їхні наукові праці;

– розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності;

– розуміти загальні та специфічні риси сучасного історіографічного процесу в різних країнах і регіонах Західної Європи, США, державах Сходу; вміти пов'язати головні його тенденції з особливостями розвитку української історіографії;

– застосовувати у професійній діяльності у сфері історії сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження й обробки інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів;

– зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Головні осередки історичної науки в світі. Сучасний історіографічний процес

Тема 1. Умови розвитку й напрямки історіографічного процесу в II пол. XX – на поч. XXI ст.

Соціально-політичні умови розвитку історичної науки. Науково-технічна революція та її вплив на методологію суспільних наук. Протиборство різних соціально-політичних систем. Загострення ідеологічної боротьби. Національно-визвольні рухи. Падіння колоніальної системи. Політичні та соціально-економічні перетворення в СРСР і країнах Східної Європи. Розпад СРСР і становлення нових незалежних держав. Організаційні основи історичної науки. Посилення взаємовпливу національних історіографій. Національні та міжнародні наукові центри, товариства, періодичні видання. Міжнародні конгреси історичних наук та розвиток світової історіографії. Місцева історія та локальна історія. Проблеми викладання історії в школі. Система вищої історичної освіти у сучасному світі.

Криза традиційного історизму та спроби її подолання. Еволюція неокантіанства. «Метод індивідуалізації» у працях Г. Ріттера, Ф. Мейнеке, Д. Реніра. Неопозитивістська течія в сучасній історіографії (К. Поппер, К. Фішер). Екзистенціалізм і його вплив на історичну науку. Релігійно-філософські концепції історичного процесу (Т. Баттерфілд). Методологічні дискусії 60–80-х XX ст. років у західноєвропейській та американській історіографії. Критика історизму в працях Г. Ротфельса, В. Конце, О. Бруннера. Модернізація традиційних уявлень про пізнавальні можливості історії (Е. Карр, Дж. Пламб, Дж. Барраклоу С. Полард). Проблеми вдосконалення методів історичного дослідження у творах М. М. Постана, О. Ейделота, І. Тіллі, Л. Бенсона.

«Нова історична наука». Подальший розвиток методологічних принципів Школи «Анналів», неоднорідність її методологічної бази. Вплив теорії стадій економічного росту та індустріального суспільства (У. Ростоу В. Арон) на історично-соціологічні концепції «нової історичної науки». Періодизація світової історії. Концепції традиційного та індустріального суспільств. Плюралістична «теорія фактів». Соціологічні, політологічні й економічні концепції та методи в історичних дослідженнях. Інтеграція історії та соціально-політичних наук. Поширення міждисциплінарних студій. Проблема соціальних функцій історичної науки. Ідея тотальної історії й історичного синтезу в працях істориків Школи «Анналів». Науковий доробок Ф. Броделя. Теорія устрою і функціонування суспільства. Проблеми взаємозв'язку різних аспектів історичного процесу. Категорія соціального часу. Поняття цивілізації у «новій історичній науці». Критика традиційного історизму й марксистської історіографії. Методологічні проблеми й труднощі подальшого розвитку «нової історичної науки».

Головні тенденції в розвитку західної історичної науки на межі XX – XXI ст. Внутрішня трансформація історичної науки. Проблема «лінгвістичного повороту» і «семіотичного виклику». Проблема емпіричної реальності й тексту, ясності мови й думки. Формування постмодерністської парадигми. Увага до історичних деталей, відмова від тотальності, синтезу й інтеграції. Спад інтересу

до досліджень матеріальних факторів і соціально-економічних структур. Небезпека «тунельної історії». Постмодерністський виклик і історична наука. Белетризація історичних досліджень.

Тема 2. Національні історіографії та шляхи їх розвитку

Історична наука в США. Основні етапи, напрями розвитку та організаційні центри історичної науки. Зростання ролі історичної науки США в світовій історіографії. Вивчення американських революцій. Історія дипломатії. «Теорія єдності» та її вплив на тематику історичних досліджень. Школа «бізнесу» в американській історіографії. Дослідження представників школи «консенсусу» (Д. Бурсін, Р. Є. Браун, Л. Харц). Школа «реальної політики» (К. І. Моргентау, Д. Кеннан). Вплив ідеології неолібералізму, неоконсерватизму на американську історіографію. «Нова історична наука» в США. «Нова політична історія». «Нова економічна історія» (Р. В. Фогель, С. Л. Енгерман, Д. К. Норт) і «нова соціальна історія». «Нова негритянська історія» (К. Вудсон, В. Дюбуа). Психоісторія (Е. Еріксон, С. Елкінс, Л. де Моз). Глобальна історія (П. Кеннеді, Д. Даймонд). «Культурний поворот» в історіографії США і «нова локальна історія» (Д. Демос). Асоціації соціальної і місцевої історії.

Основні осередки розвитку історичної науки й напрями досліджень в державах Латинської Америки.

Основні тенденції розвитку історичної науки у Великій Британії. Теоретико-методологічні основи британської історіографії. Основні тенденції розвитку соціальної і політичної історії. Проблеми історії промислової революції і розвитку індустріального суспільства. Кембриджська історично-демографічна школа (Т. Ласлетт, У. Хоскінс, У. Шефрідл). Оксфордська школа соціальної історії (Р. Семюель).

Провідні центри і школи у французькій історіографії. Вплив «критичної філософії історії» (Р. Арон, А. І. Марру). Центри і школи «нової історичної науки». Школа «Анналів» у Франції (Ф. Бродель, Ж. Ле Гофф, Е. Ле Руа Ладюрі, А. І. Марру, Ф. Флоре, Р. Мандру, Д. Ріше). Вивчення економічної і соціальної історії. Е. Лябрусс і «кількісна історія». Дослідження історії міжнародних відносин. Ж. Лефевр. Вивчення історії Великої французької революції, «старого порядку» і народних рухів XVII – XVIII ст. Вивчення новітньої історії і Другої світової війни. Розвиток «нової історичної науки». Тенденції розвитку французької історичної науки на початку XXI століття.

Особливості розвитку німецької історіографії. Організація історичної науки у ФРН. Перегляд методології та проблематики історичних досліджень після Другої світової війни. Теза необхідності перегляду традиційних політичних постулатів Ф. Мейнеке. Нова організація історичних досліджень. Консервативне панування 50-х років (М. Ріттер). Історичні дослідження Ф. Фішера. Поворот до соціальної історії (В. Конце, Т. Шидер, Г.-Ю. Куль, Д. Штегман, М. Штюрмер, Р. Козеллек). Гейдельберзька школа В. Конце. Маргбурзька школа. Соціально-критична школа. Концепція німецької історії Г. У. Велера. Протистояння історіографічних течій в умовах існування двох німецьких держав. Об'єднання Німеччини та його вплив на розвиток історичної науки. Культурно-антропологічні дослідження німецьких істориків. Історія повсякденності.

Італійська історіографія. Організація історичної науки в Італії. Історичні напрямки і школи. Зміни в тематиці досліджень. Історіографія Рісорджименто: проблематика, диспути, наукові результати. Історіографія фашизму. «Нова історична наука» в Італії. Мікроісторія (К. Гінзбург, Д. Леві, Е. Гренді).

Розвиток історіографії в країнах Центральної та Південно-Східної Європи. Вплив соціально-економічних і політичних реформ 80-х років ХХ ст. на історичну науку в Польщі, Чехії, Словаччині, Угорщині, Болгарії та Румунії. Історіографія Югославії в умовах кризи і розпаду федерації. Еволюція історичної науки від ідеологічного диктату до свободи наукової творчості. Основні осередки розвитку історичної науки й напрямки історичних досліджень в «молодих державах» Європи.

Шляхи розвитку російської історіографії. Еволюція історичної науки в пізньорадянську і пострадянську добу. Проникнення до російської історичної науки ідей «нової історичної науки» і здобутки «ліберального десятиліття» 1990-х рр. «Фольк-хісторі». Зміни в російській політиці й ідеології на поч. ХХ ст. та їх вплив на історіописання.

Історична наука у республіках колишнього СРСР.

Особливості організації та напрямків історичних досліджень в провідних державах Азії, Африки та в Австралії.

Змістовий модуль 2. Течії й напрямки в сучасній історіографії

Тема 1. Глобальна історія

Витоки глобальної історії. Теорія універсального еволюціонізму (Е. Янч, Г. Д. Снукс). Праця Д. Даймонда «Рушниці, мікроби і харч». Світсистемна теорія Е. Валлерстайна та її розвиток (Дж. Абу-Лукход, А. Г. Франк, В. А. Мельянцеv). С. Хантингтон і зародження історичної геополітики. Дослідження П. Кеннеді, У. МакНейла. Джерельні й методологічні підстави глобальної історії.

Тема 2. Тотальна історія

Витоки ідеї тотальної історії. Ф. Бродель і його «Середземномор'я». «Тотальність» тотальної історії – всеохоплюючої історії суспільних (економічних, соціальних, культурних) зв'язків у минулому. Час «великої тривалості» («соціальний час»). Проблема досягнення «тотальності» й її критика. Проблема джерельної бази. Інструментарій тотальної історії та інші напрямки «нової історичної науки» (мікроісторія та ін.).

Тема 3. Постколоніальний дискурс. «Заморська історія»

Постмодернізм, постструктуралізм і народження постколоніального дискурсу. Розмаїття теорій, концепцій, підходів. «Орієнталізм» (Е. Саїд) як провідний напрямок постколоніалізму й «заморської історії». Новий погляд на «відомі сторінки» минулого: колоніальна експансія; історія «тих, кого колонізували й історія «тих, хто колонізував»; імперії й імперіалізм; деколонізація й історія постколоніальних народів та ін.

Тема 4. Кліометрія. «Нова економічна» і «нова соціальна» історії

Науково-технічна революція, поява електронних обчислювальних машин і історія. Обробка масових джерел засобами ЕОМ. Формування електронних баз даних в межах «історичної інформатики». Поширення кількісних методів в історичних дослідженнях. «Нова економічна історія», її головні центри і представники (Р. В. Фогель, С. Л. Енгерман, Д. К. Норт, І. Д. Ковальченко). «Нова соціальна історія»: від культурної антропології до вивчення соціальної мікроструктури.

Тема 5. «Історія знизу»: усна, локальна і мікроісторія

«Історія знизу» як альтернатива «історії великої політики» й «історії еліт». Експериментальний та міждисциплінарний характер «історії знизу», проблема джерел і потенціал досліджень. Вплив «Монтаю» Е. Ле Руа Ладюрі на поширення локально-історичних досліджень. Спроба поєднання принципів тотальної і локальної історії. Мікроісторія як відгалуження локальної історії. Дослідження К. Гінзбурга, Д. Леві та ін. Дослідницький потенціал та методологічні проблеми «історії знизу».

Тема 6. Історія повсякдення

Історія повсякдення як напрямок «нової історичної науки» і варіант «історії знизу». «Невичерпність» предмету дослідження і проблема джерельної бази повсякденної історії. Міждисциплінарний характер досліджень. Повсякденна історія та інші напрямки «нової історичної науки» (мікроісторія та ін.). Історія повсякдення в національних історіографіях (Франція, Німеччина та ін.).

Тема 7. Гендерна і жіноча історія

Жіночі рухи, фемінізм і зародження жіночої історії. Співвідношення гендерної і жіночої історії. Гендер як предмет історичних досліджень: Д. Скотт («Гендер – корисна категорія історичного аналізу»), Н. Земон Девіс («Три жіночі портрети XVII ст.») та ін.

Тема 8. Психоісторія. «Нова історична біографістика»

Психоісторія як приклад міждисциплінарних досліджень. Вплив неофрейдизму. Історія дитинства, або біопсихологічний детермінізм (Л. де Моз). Групова психоісторія, або психологія мас (Е. З. Фромм та його послідовники). «Психобіографія» (Е. Х. Еріксон) та «нова історична біографістика». Вплив мікроісторичного підходу і тяжіння до «персональної історії». Специфіка джерельної бази «нової історичної біографії».

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб.	інд.	СРС		л	п	лаб.	інд.	СРС		
Розділ 1/Модуль 1. Головні осередки історичної науки в світі. Сучасний історіографічний процес														
Тема 1. Умови розвитку й напрямки історіографічного процесу в II пол. XX – на поч. XXI ст.	28	8				20								
Тема 2. Національні історіографії та шляхи їх розвитку	40					40								
Разом за Розділом 1	68	8				60								
Розділ 2/Модуль 2. Назва														
Тема 1. Глобальна історія	4	2	2											
Тема 2. Тотальна історія	2		2											
Тема 3. Постколоніальний дискурс. «Заморська історія»	2		2											
Тема 4. Кліометрія. «Нова економічна» і «нова соціальна» історії	2	2												
Тема 5. «Історія знизу»: усна, локальна і мікроісторія	6	4	2											
Тема 6. Історія повсякдення	2		2											
Тема 7. Гендерна і	2		2											

жіноча історія												
Тема 8. Психоісторія. «Нова історична біографістика»	2	2										
Тема 9. «Візуальна історія»	4	2	2									
Захист ІНДЗ	2		2									
Разом за Розділом 2	30	12	16									
Усього годин	96	20	16			60						
ІНДЗ												
ІНДЗ	9					9		-	-	-		
Усього годин	105	29	16			69						

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4. 1. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Головні тенденції історіографічного процесу останньої третини ХХ – початку ХХІ ст.	4
2	«Традиційна історіографія» і «нова історична наука»: партнери чи суперники?	2
3	Постмодерністський виклик і новітня історіографія	2
4	Горизонти глобальної історії	2
5	«Історія знизу»: усна, локальна та мікроісторія	4
6	Кліометрія та «нова економічна» й «нова соціальна» історії	2
7	Психоісторія й «нова історична біографістика»	2
8	«Візуальна історія»	2
	Разом	20

4. 2. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Глобальна історія	2
2	Тотальна історія	2
3	Постколоніальний дискурс і «заморська історія»	2
4	Мікроісторія	2
5	Історія повсякдення	2
6	Гендерна і жіноча історія	2
7	«Візуальна історія»	2
8	Захист наукового реферату (ІНДЗ)	2
	Разом	16

4. 4. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні осередки розвитку історичної науки й напрямки досліджень в державах Західної Європи	10
2	Історична наука в державах Центральної та Південно-Східної Європи	10
3	Історичні наукові центри й напрямки досліджень в державах Північної й Латинської Америки	10
4	Сучасний стан історичної науки в державах Азії, Африки та в Австралії	10
5	Інтернаціоналізація історичної науки. Міжнародні історичні конгреси істориків кінця ХХ – початку ХХІ ст	10
6	Українська історична наука в системі міжнародних наукових	10

	комунікацій	
	Разом	60

4. 5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Продовж вивчення навчальної дисципліни аспіранти мають підготувати і здати у встановлений термін індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) у формі наукового реферату. Тематику ІНДЗ аспірант обирає на власний розгляд, і вона може торкатися:

- особливостей розвитку історичної науки в окремій країні Західної Європи, Північної та Латинської Америка чи Азії;
- характеристики напрямку історичних досліджень чи історіографічної школи;
- аналізу наукового доробку окремого історика чи огляд-рецензія окремого історіографічного джерела.

ІНДЗ оцінюється з урахуванням його змісту, оформлення та захисту. Враховуючи бурхливий розвиток інформаційних технологій, при оцінюванні ІНДЗ значна увага приділяється ступеню самостійності виконаної аспірантом роботи. ІНДЗ оцінюється в **35** балів, котрі розподілені наступним чином:

- підбір та репрезентативність історіографічних джерел та наукової літератури – до **5** балів;
- зміст роботи – **25** балів;
- оформлення – **5** балів.

4. 6. Методи навчання

Основними формами навчальної роботи є лекції, семінари, консультації, самостійна робота студентів під керівництвом викладача, написання ІНДЗ. Поточний контроль засвоєння фактичного матеріалу здійснюється за допомогою індивідуальних бесід з аспірантами, консультацій і захисту наукових рефератів.

Лекційний курс будується за проблемним принципом. На лекції виносяться питання, пов'язані з загальними тенденціями сучасного історіографічного процесу, світоглядним та філософським принципам тих чи інших течій і напрямків історіографії. Лекції не дублюють підручники, навчальні посібники, а висвітлюють, головним чином, проблеми або відсутні в навчальній літературі, або дискусійного характеру. Тому для усвідомленого сприйняття лекційного курсу здобувачам вищої освіти рекомендується заздалегідь ознайомитися по підручнику або навчальному посібнику з тією або іншою темою. В процесі викладання курсу аспіранти отримують можливість ознайомитися з різними концепціями і методологічними підходами, включаючи точку зору викладача, і самим зробити вибір між ними. Семінарські заняття передбачають більш глибоке ознайомлення аспірантами з творчістю окремих істориків – яскравих представників тих чи інших течій, напрямків чи шкіл в історіографії. Для цього важливим є опрацювання історіографічних джерел, обговорення яких є головним змістом роботи на семінарських заняттях. Окремі питання винесенні на самостійне опрацювання.

Більш глибоке вивчення курсу пов'язане із необхідністю звернення аспірантів до новітніх публікацій у науковій періодиці. Наявна література і

джерела, у тому числі і видані останніми роками, дозволяють забезпечити засвоєння здобувачами найважливіших проблем курсу продовж семестру.

Основні *форми освітнього процесу* при вивченні початкової дисципліни «Сучасні історіографічні студії»:

1) лекції; 2) семінарські заняття; 3) самостійна робота студентів; 4) консультації; 5) підготовка і захист ІНДЗ.

Види *навчальної роботи студентів*: 1) лекція; 2) семінарське заняття; 3) консультація; 4) захист ІНДЗ.

У процесі вивчення дисципліни застосовуються наступні *методи навчання*:

– за *типом пізнавальної діяльності*: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; проблемного викладу; дослідницький; відповідно до логіки пізнання: аналітичний; індуктивний; дедуктивний;

– за основними *етапами процесу*: формування знань; формування умінь і навичок; застосування знань; узагальнення; закріплення; перевірка;

– за *системним підходом*: стимулювання та мотивація; контроль та самоконтроль.

– за *джерелами знань*: словесні – розповідь, пояснення, лекція; наочні – демонстрація, ілюстрація.

– за *рівнем самостійної розумової діяльності*: проблемний; частково-пошуковий; дослідницький; метод проблемного викладання.

4. 7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Вивчення навчальної дисципліни «Сучасні історіографічні студії» завершується заліком, тож загальна сума балів, які здобувачі вищої освіти можуть отримати продовж семестру, складає **100** балів.

Основною формою роботи аспіранта під час вивчення дисципліни є підготовка практичних завдань до семінарських занять і участь в обговоренні винесених на них проблем. Робота на кожному семінарському занятті оцінюється від **1** до **5** балів. При оцінюванні усних відповідей враховуються:

– повнота і глибина розкриття питання;

– цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;

– використання для обґрунтування своєї думки історіографічних джерел і наукової літератури;

– емоційність та переконливість;

– культура мови.

Оцінку «*відмінно*» (5 балів) аспірант отримує за:

• глибокі та системні знання питання, що розглядається;

• уміння самостійно набувати знання, визначати тенденції історіографічного процесу;

• представлення власних неординарних суджень щодо проблеми, яка розглядається;

• застосування вивченого матеріалу для винесення аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи);

• користування широким арсеналом засобів доказу своєї думки; вирішення складних проблемних завдань;

- використання в ході підготовки різних джерел інформації;
- вміння логічно і творчо викласти матеріал в усній та письмовій формі.

Оцінка «*добре*» (4 бали) виставляється, коли:

- здобувач вищої освіти вільно оперує вивченим матеріалом;
- має достатньо повні знання, вільно використовує навчальний матеріал у стандартних ситуаціях;
- правильно відтворює логіку історіографічного процесу;
- здатен опрацювати матеріал самостійно;
- користується додатковими джерелами інформації.

Оцінка «*задовільно*» (3 бали) виставляється в разі, якщо:

- аспірант знає більше половини навчального матеріалу, здатен відтворити його з помилками та неточностями;
- орієнтується в проблемі, яка розглядається;
- підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами;
- його відповіді непослідовні та нелогічні.

Оцінку «*незадовільно*» (0–2 бали) аспірант отримує, якщо він був присутній на занятті, але:

- може дати відповідь з кількох простих речень;
- здатен усно відтворити окремі частини теми;
- має фрагментарні уявлення про роботу з історіографічними джерелами;
- слабо орієнтується в проблемі, яка розглядається.
- розрізняє окремі аспекти теми без зв'язку між ними.

Таким чином, за роботу під час семінарських занять здобувач вищої освіти може отримати до **35** балів.

Продовж семестру аспіранти мають виконати завдання, винесені на самостійне опрацювання й оприлюднити результати цієї роботи на колоквиумі. Кожне завдання оцінюється від **1** до **5** балів. При оцінюванні завдань, винесених на самостійне опрацювання, враховуються:

- повнота і глибина розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, вміння формулювати висновки;
- використання для обґрунтування своєї думки історіографічних джерел і наукової літератури;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Таким чином, питання, винесені на самостійне опрацювання, можуть бути оцінені до **30** балів.

Продовж вивчення навчальної дисципліни аспіранти мають підготувати і здати у встановлених термін індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) у формі наукового реферату. ІНДЗ оцінюється в **35** балів.

Підсумкова семестрова (залікова) оцінка (до **100** балів) є сумою балів, отриманих здобувачем під час семінарських занять (до **35** балів), представлення результатів самостійної роботи (до **30** балів) і захисту ІНДЗ (до **35** балів). Залік виставляється здобувачам вищої освіти, які виконали всі види навчальної роботи за результатами поточного контролю, і не передбачає обов'язкової їх присутності на заліковому заході. Аспірантам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з навчальної дисципліни «Організація наукового історичного дослідження» (набрали не менше 60% від 100 балів), сумарний

результат семестрового контролю в балах та оцінка за національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та за шкалою ECTS заноситься у відомість обліку успішності та залікову книжку.

4. 8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Основні осередки розвитку історичної науки й напрямки досліджень в державах Західної Європи й Північної Америки.
2. Основні осередки розвитку історичної науки й напрямки досліджень в державах Азії та Африки.
3. Головні тенденції розвитку «нової історичної науки» в новітній історіографії.
4. Глобальна історія: напрямки, представники, здобутки, проблеми.
5. Кількісні методи (кліолметрія) в «новій економічній» і «новій соціальній» історіях.
6. Варіанти «історії знизу»: локальна і мікроісторія.
7. Постколоніальний дискурс і «заморська історія».
8. Психоісторія й «нова історична біографістика».
9. Гендерна й жіноча історія.
10. Українська історіографія і головні тенденції сучасного історіографічного процесу.

4. 9. Схема нарахування балів, які отримують здобувачі вищої освіти:

Семінарські заняття (СЗ)							Самостійна робота (завдання)						ІНДЗ	Сума
СЗ 1	СЗ 2	СЗ 3	СЗ 4	СЗ 5	СЗ 6	СЗ 7	З 1	З 2	З 3	З 4	З 5	З 6		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	35	100

Шкала оцінювання: національна та ЕКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна література:

1. Гордієнко В. В. Історіографія всесвітньої історії. Умань, 2012. 434 с.
2. Драч О. О. Зарубіжна історіографія всесвітньої історії. Черкаси. 2015., 164 с.
3. Доманська Е. Історія та сучасна гуманітаристика: дослідження з теорії знання про минуле: Пер. з поль. Київ, 2012. 264 с.
4. Зашкільняк Л. Методологія історії: від давнини до сучасності. Львів, 1999. 226 с.
5. Зашкільняк Л. С. Сучасна світова історіографія. Львів, 2007. 309 с.
6. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник / В. М. Литвин, В. І. Гусєв, А. А. Слюсаренко та ін. Київ, 2002. 430 с.
7. Історіографічний словник: навчальний посібник для студентів історичних факультетів університетів / за ред. С. І. Посохова. Харків, 2004. 320 с.
8. Нові підходи до історіописання / За ред. Пітера Берка. Київ, 2013. 368 с.
9. Калакура Я. С. Методологія історіографічного дослідження: науково-методичний посібник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2016. 319 с.
10. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ, 2007. 376 с.

Джерела:

11. Арьес Ф. Ребенок и семейная жизнь при Старом порядке. Екатеринбург, 1999. 416 с.
12. Арьес Ф. Человек перед лицом смерти. Москва, 1992. 528 с.
13. Берк П. Популярна культура в ранньомодерній Європі. Київ: УЦКД, 2001. 352 с.
14. Блок М. Апологія історії або ремесло історика. Київ: Laurus, 2018. 144 с.
15. Блок М. Короли-чудотворцы: очерк представлений о сверхъестественном характере королевской власти, распространенных преимущественно во Франции и в Англии. Москва, 1998. 709 с.
16. Блок М. Феодальне суспільство. Київ, 2001. 528 с.
17. Блок М. Характерные черты французской аграрной истории. Москва, 1947.
18. Бродель Ф. Время мира. Москва, 1988. 634 с.
19. Бродель Ф. Динамика капитализма. Смоленск, 1993. 128 с.
20. Бродель Ф. Ідентичність Франції. Простір та історія. Книга 1. Київ, 2013. 368 с.
21. Бродель Ф. Ідентичність Франції. Люди і речі. Книга 2. Київ, 2014. 232 с.
22. Бродель Ф. Ідентичність Франції. Люди і речі. Книга 3. Київ, 2017. 472 с.

23. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм XV–XVIII ст. У 3-х т. Т. 1. Структура повсякденності: можливе і неможливе. Київ, 1995. 540 с.
24. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм XV–XVIII ст. У 3-х т. Т. 2. Ігри обміну. Київ, 1997. 585 с.
25. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм XV–XVIII ст. У 3-х т. Т. 3. Час світу. Київ, 1998. 631 с.
26. Бродель Ф. Средиземное море и средиземноморский мир в эпоху Филиппа II: В 3-х т. Москва, 2002 – 2004.
27. Валлерстайн И. Исторический капитализм. Капиталистическая цивилизация. Москва, 2008. 176 с.
28. Валлерстайн И. Мир-система Модерна. Т. I. Капиталистическое сельское хозяйство и истоки европейского мира-экономики в XVI в. Москва, 2015. 552 с.
29. Валлерстайн И. Мир-система Модерна. Т. II. Меркантилизм и консолидация европейского мира-экономики, 1600–1750. Москва, 2016. 528 с.
30. Вебер М. Господарська етика світових релігій. *Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. Київ, 1998. С. 397–436.*
31. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / Пер. з нім. Київ: Наш Формат, 2018. 216 с.
32. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. Київ, 1998. 534 с.
33. Вебер М. Хозяйственная этика мировых религий. Опыты сравнительной социологии религий. Москва, 2017. 446 с.
34. Гинзбург К. Образ шабаша ведьм и его истоки. *Одиссей. Человек в истории. Культурно-антропологическая история сегодня. Москва, 1990. С. 132–146.*
35. Гинзбург К. Сыр и черви: картина мира одного мельника, жившего в XVI веке. Москва, 2000. 272 с.
36. Гобсбаум Е. Вік екстремізму: Коротка історія ХХ віку, 1914–1991. / пер. з англ. Київ: Вид. дім «Альтернативи», 2001. 543 с.
37. Гобсбаум Е. Нації і націоналізм, починаючи з 1780 року: програма, міфи, реальність / пер. з англ. Київ: Український Центр духовної культури, 2010. 288 с.
38. Даймонд Д. М. Коллапс. Почему одни общества приходят к процветанию, а другие – к гибели. Москва, 2008. 768 с.
39. Даймонд Д. Зброя, мікроби і харч: Витоки нерівностей між народами / Пер. з англ. Т. Цимбала. Київ, 2009. 488 с.
40. Дарнтон Р. Великое кощачье побоище и другие эпизоды из истории французской культуры. Москва: Новое литературное обозрение, 2002. 385 с.
41. Два письма Марка Блока и Люсьена Февра. *Одиссей. Человек в истории. Культурно-антропологическая история сегодня. Москва, 1990. С. 199–211.*
42. Де Моз Л. Психоистория. Ростов н/Д.: Феникс, 2000. 512 с.

43. Дюби Ж. Доба соборів: Мистецтво та суспільство 980–1420 років. Київ, 2003. 320 с.
44. Дюби Ж. Европа в средние века. Смоленск, 1994. 316 с.
45. Дюби Ж. Куртуазная любовь и перемены в положении женщин во Франции в XII в. *Одиссей. Человек в истории. Культурно-антропологическая история сегодня.* Москва, 1990. С. 90–96.
46. Дюби Ж. Трехчастная модель, или Представления средневекового общества о самом себе. Москва 2000. 311 с.
47. Земон Девис Н. Дамы на обочине. Три женских портрета XVII века. Москва, 1999. 400 с.
48. Земон Девис Н. Возвращение Мартена Герра. Москва, 1990. 208 с.
49. Земон Девис Н. Обряды насилия. *История и антропология: междисциплинарные исследования на рубеже XX–XXI веков.* Санкт-Петербург, 2006. С. 111–162.
50. Історія європейської ментальності / За редакцією П. Дінцельбахера. Київ, Літопис, 2019. 632 с.
51. Кеннеди П. Вступая в двадцать первый век / Вступ. ст. В. В. Согрина. Москва, 1997. 480 с.
52. Колінгвуд Р. Дж. Ідея історії / пер. з англ. Київ, 1996. 615 с.
53. Кроче Б. Теория и история историографии: Пер. с итал. Москва, 1998. 194 с.
54. Ле Гофф Ж. Другое средневековье. Время, труд и культура Запада. Екатеринбург, 2000. 328 с.
55. Ле Гофф Ж. Интеллектуалы в средние века. Санкт-Петербург, 2003. 160 с.
56. Ле Гофф Ж., Цивилизация средневекового Запада. Москва, 1992. 376 с.
57. Ле Гофф Ж. Является ли все же политическая история становым хребтом истории? *THESIS: теория и история экономических и социальных институтов и систем.* Москва, 1994. С. 192–224.
58. Ле Руа Ладюри Э. История климата с 1000 года. Ленинград, 1971. 280 с.
59. Ле Руа Ладюри Э. Королевская Франция (1460–1610): от Людовика XI до Генриха IV. Москва, 2004. 412 с.
60. Ле Руа Ладюри Э. Монтайю, окситанская деревня (1294–1324). Екатеринбург, 2001. 544 с.
61. Лернер М. Развитие цивилизации в Америке. Москва, 1992. 671 с.
62. Лукач Д. История и классовое сознание. Исследования по марксистской диалектике. Москва, 2003. 416 с.
63. Мак-Нил У. Мак-Нил У. В погоне за мощью. Технология, вооруженная сила и общество в X–XX веках. Москва, 2008. 456 с.
64. Мак-Ніл В. Піднесення Заходу. Історія людської спільноти / пер. з англ. Київ: Ніка-Центр, 2011. 960 с.
65. Мандру Р. Франция раннего Нового времени, 1500–1640: эссе по исторической психологии. Москва, 2010. 328 с.
66. Поппер К.. Открытое общество и его враги. В 2 тт. / пер. с англ. под общ. ред. В. Н. Садовского. Москва: Культурная инициатива; Феникс, 1992. 446/552 с.

67. Раймон А. Демократия и тоталитаризм / пер. с фр. Москва, 1993. 303 с.
68. Ростой В. В. Стадии экономического роста / пер. с англ. В. П. Марченко. Нью-Йорк, 1961. 242 с
69. Рюде Дж. Народные «низы» в истории: 1730–1848 / пер. с англ. Москва, 1984. 318 с.
70. Саїд Е. Культура й імперіялізм. Київ: Критика, 2007. 608 с.
71. Саїд Е. Орієнталізм. Київ: Основи, 2001. 511 с.
72. Тойнбі А. Д. Дослідження історії: В 2-х т. Київ, 1994 – 1995. 614/406 с.
73. Тойнбі А. Д. Исследование истории. Москва, 2006. 1333 с.
74. Тойнби А. Д. Постыжение истории. Москва, 1991. 736 с.
75. Тойнби А. Д. Роль личности в истории. Москва, 2012. 222 с.
76. Тойнби А. Д. Цивилизация перед судом истории. Москва, 2002. 592 с.
77. Томпсон Є. Трубадури імперії. Російська література і колоніалізм / пер. з англ. Київ: Наш Формат, 2023. 384 с.
78. Февр Л. Бои за историю. Москва, 1991. 629 с.
79. Фергюсон Н. Імперія. Як Британія вплинула на сучасний світ / пер. з англ. Київ: Наш Формат, 2020. 424 с.
80. Фергюсон Н. Цивілізація. Як захід став успішним. Київ: Наш формат, 2018. 488 с.
81. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. Москва, 1994. 447 с.
82. Фромм Е. Втеча від свободи / перекл. з англ. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 288 с.
83. Фуко М. Археологія знання / пер. з фр. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 326 с.
84. Фуко М. История безумия в классическую эпоху. Санкт-Петербург, 1997. 576 с.
85. Фукуяма Ф. Америка на распутье / пер. с англ. А. Георгиева. Москва, 2007. 282 с.
86. Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції. Київ: Наш Формат, 2019. 504 с.
87. Фукуяма Ф. Конец истории? *Вопросы философии*. 1990. №3. С. 134–148.
88. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек / пер. с англ. М. Б. Левина. М., 2007. 588 с.
89. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. Київ: «Наш Формат», 2019. 608 с.
90. Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах. Москва, 2004. 480 с.
91. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. Москва, 2003. 603 с.
92. Хейзинга Й. Осень Средневековья: исследование форм жизненного уклада и форм мышления в XIV и XV веках во Франции и Нидерландах. Москва, 1988. 539 с.
93. Хейзинга Й. Homo ludens; В тени завтрашнего дня. Москва, 1992. 458 с.

94. Хилл К. Английская Библия и революция XVII века. Москва, 1998. 505 с.
95. Хобсбаум Э. Век Революции. Европа 1789–1848. Ростов-на-Дону, 1999. 475 с.
96. Хобсбаум Э. Век капитала. 1818–1875. Ростов-на-Дону, 1999. 476 с.
97. Хобсбаум Э. Век Империи. 1875–1914. Ростов-на-Дону, 1999. 540 с.
98. Шмітт Ж. К. Сенс жесту на середньовічному Заході. Харків, 2002. 640 с.
99. Шпенглер О. Закат Европы: Очерки морфологии истории: В 2-х т. Москва, 1998. 666/606 с.
100. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис. Москва, 1996. 344 с.
101. Эриксон Э. Г. Детство и общество. Санкт-Петербург, 2000. 416 с.
102. Эриксон Э. Г. Молодой Лютер: психоаналитическое историческое исследование / пер. с англ. А. М. Каримского. Москва, 1996. 560 с.
103. Юнг К. Г. Психологические типы Санкт-Петербург, 1996. 736 с.
104. Ясперс К. Смысл и назначение истории. Москва, 1991. 527 с.

Допоміжна література:

105. Ададуров В. «Вписування» української історії в європейський контекст і його методологічні засади. Львів: Вид-во Укр. катол. ун-ту, 2013. 46 с.
106. Ададуров В. Нові «території» історії: проблеми синтезу соціальних наук у творчості третього покоління школи «Анналів» (на прикладі концептуальних поглядів Еммануеля Ле Руа Лядюрі). *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Львів, 2000. Вип. 35–36. С. 367–386.
107. Айтов С. Ш. Історично-антропологічні аспекти філософії історії Ф. Броделя. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 134. С. 192–195.
108. Айтов С. Новітні історико-антропологічні студії як сучасна філософія історії. *Дослідження з історії і філософії науки і техніки*. 2020. Т. 29. №2. С. 25–32.
109. Айтов С. Ш. Філософія історії Фернана Броделя: історично-антропологічний аспект. *Гуманітарний журнал*. 2013. № 4. С. 44–48.
110. Айтов С. Ш. Філософія науки К. Поппера: історично-антропологічні елементи методології. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Історія і філософія науки і техніки*. 2014. Т. 22, вип. 22. С. 45–49.
111. Айтов С. Ш. Філософсько-історична методологія Ф. Броделя в контексті історичної антропології. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Історія і філософія науки і техніки*. 2015. Т. 23, вип. 23. С. 30–34.
112. Анкерсмит Ф. Р. Историография и постмодернизм. *Анкерсмит Ф. Р. История и тропология: взлет и падение метафоры: пер. с англ. Москва: Прогресс-Традиция, 2003. С. 315–343.*
113. Арьес Ф. Время истории: пер. с фр. Москва, 2011. 304 с.
114. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті. Київ: Ніка-Центр, 2016. 440 с.
115. Баталов О. А. Постколоніальні дослідження в політичній теорії. *Вісник*

- ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: «Питання політології». 2016. Вип. 30. Харків. 5–7.*
116. Бойченко І. В. Філософія історії. Підручник. Київ: Т-во «Знання», 2000. 636 с.
  117. Величенко С. Постколоніалізм, Європа та українська історія. *Україна модерна*. 2005. №9. 237–248.
  118. Верменич Я. В. Історична регіоналістика: навчальний посібник. Київ: Інститут історії України НАН України, 2014. 412 с.
  119. Верменич Я. В. Локальна історія як науковий напрям: традиції й інновації. Київ: Інститут історії України, 2012. 284 с.
  120. Верменич Я. В. Мікроісторія як проблемне поле соціогуманітарних досліджень. *Український історичний журнал*. 2010. №4. С. 156–169.
  121. Верменич Я. Нова локальна історія та історична регіоналістика: експлікація термінів. *Регіональна історія України: Зб. наук. ст. Київ: Інститут історії України НАН України, 2007. Вип. 1. С. 13–28.*
  122. Вжосек В. Історія-Культура-Метафора. Постановня неklasичної історіографії; Про історичне мислення. Київ: Ніка-Центр, 2012. 296 с.
  123. Винайдення традиції / За ред. Е. Гобсбаума, Т. Рейнджера: пер. з англ. К., 2005. 448 с.
  124. Галжуров Ю. С. Кількісні методи в історичних дослідженнях: досвід і деякі питання методики. *Український історичний журнал*. 1994. №4. С. 30–40.
  125. Гачко О. І. Історична наука від Ранке до сьогодні: у пошуках теоретичного підґрунтя. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія*. 2012. Т. 20, вип. 22 (2). С. 101–107.
  126. Гендерний підхід: історія, культура, суспільство / за ред. Л. Гентош, О. Кісь. Львів: ВНТЛ-Класика, 2003. 250 с.
  127. Гісем І. І. Застосування постколоніальної методології до дослідження політичних наслідків російсько-радянського колоніального панування в Україні. *Магістеріум. Вип. 64. Політичні студії*. Київ, 2016. 26–31.
  128. Гинзбург К. Микроистория: две-три вещи, которые я о ней знаю. *Современные методы преподавания новейшей истории*. Москва, 1996. С. 207–236.
  129. Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність. Київ: Критика, 2005. 528 с.
  130. Горенко О. Людина в історії vs історія в людині: Горизонти взаємодії історії та психології. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2019. Вип. 28. С. 317–339.
  131. Горобець В. Наскільки новою є «нова соціальна історія» в українському прочитанні? *Соціум. Альманах соціальної історії*. 2005. Вип. 5. С. 7–9.
  132. Горобець В. «Нова соціальна історія»: можливі українські перспективи у світлі європейських досягнень і проблем. *Історія та історіографія в Європі*. Київ, 2003. Вип. 1–2. С. 138–147.
  133. Городня Н. Глобальна чи всесвітня історія? Вплив концепцій

- глобалізації на вивчення і викладання історії. *Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини*. 2018. Вип. 21. С. 168–176.
134. Господаренко О. В. До проблеми середньовічної ментальності в роботах Емануеля Ле Руа Ладюрі. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Серія: Історія*. 2011. Т. 147. Вип. 134. С. 69–73.
135. Господаренко О. В. Жорж Дюбі: середньовічне суспільство і культура крізь призму ментальності. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Серія: Історія*. 2012. Т. 171. Вип. 159. С. 91–96.
136. Готра О. Біографістика в контексті дослідження історії. *Науковий вісник Чернівецького університету. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини*. 2014. Вип. 684–685. С. 147–151.
137. Гренди Э. Еще раз о микроистории. *Казус: индивидуальное и уникальное в истории. Москва, 1997*. С. 291–302.
138. Дельеж Р. Нариси з історії антропології. Школи. Автори. Теорії: пер. з франц. Київ: Києво-Могилянська академія, 2008. 287 с.
139. Довбенко М. В. Норт Дуглас Сесіль (США). *Видатні незнайомці: (наукові ідеї, здобутки та життя економістів – лауреатів Нобелівської премії)*. Київ, 2000. С. 234–241.
140. Довбенко М. Кліометрія в економічному дослідженні: [Р. В. Фогель, Д. С. Норт]. *Економіка України*. 2005. №11. С. 86–91.
141. Долід В. В. Теоретичні засади та проблемні питання визначення сутності категорії «постколоніалізм». *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*. 2012. Вип. 23. Рівне. 20–28.
142. Драч О. О. «Нова історична наука» в США після Другої світової війни: напрямки і представники. *Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право, суспільство. Ч. 2: Збірник матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15.05.2015)*. Львів, 2015. С. 516–525.
143. Драч О. О. Психоісторія як новітній напрям історіописання. *Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Луцьк, 23–24 травня 2019 р.)*. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. С. 33–37.
144. Дюби Ж. Развитие исторических исследований во Франции после 1950 года. *Одиссей. Человек в истории. Москва, 1991*. С. 54–55.
145. Дюпон-Мельниченко Ж.-Б., Ададунов В. Французька історіографія ХХ століття: Пер. з фр. Львів, 2001. 170 с.
146. Еліас Н. Процес цивілізації. Соціогенетичні і психогенетичні дослідження: пер. з нім. Київ, 2003. 672 с.
147. Жіночі студії в Україні: жінка в історії та сьогодні: монографія / за заг. ред. Л. О. Смоляр. Одеса: Астропринт, 1999. 440 с.
148. Історія повсякденності: теорія та практика: матеріали Всеукр. наук. конф. 14–15 трав. 2010 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т історії

- України НАН України [та ін.]; [упоряд.: О. М. Лукашевич, Т. Ю. Нагайко; редкол.: В. П. Коцур (голов. ред.) та ін.]. Переяслав-Хмельницький, 2010. 245 с.
149. Киридон А., Троян С. Мікроісторія в постмодерному зарубіжному дискурсі. *Історична панорама: Збірник наукових статей ЧНУ. Спеціальність «Історія»*. Чернівці: Рута, 2008. Вип. 6. С. 102–115.
150. Кісь О. Р. Жіноча історія як напрямок історичних досліджень: становлення феміністської методології. *Український історичний журнал*. 2012. № 2. С. 159–172.
151. Ковалевська О. Візуальні студії в системі сучасного соціогуманітарного знання. *Історіографічні дослідження в Україні: Зб. наук. праць*. Вип. 26. Київ, 2016. С. 208–237.
152. Ковальчук В. М. Кліометрія, або нова економічна історія: [Д. Норт, Р. Фогель]. *Історія економіки та економічної думки: навч. посіб.* / В. М. Ковальчук, М. В. Лазарович, М. В. Сарай. Київ : Знання, 2008. Ч. 2. С. 599–603.
153. Ковальчук В., Сарай М. Роберт Фогель і Дуглас Норт як фундатори нової економічної історії. *Вісник Тернопільського національного економічного університету: наук. журн.* Тернопіль, 2008. Вип. 4. С. 157–164.
154. Козеллек Р. Минуле майбутнє. Про семантику історичного часу / пер. з нім. Київ: Дух і літера, 2005. 380 с.
155. Козеллек Р. Часові пласти. Дослідження з теорії історії / пер. з нім. Київ: Дух і літера, 2006. 425 с.
156. Колесник І. Глобальна історія. Історія понять. Київ: Інститут історії України НАН України, 2019. 348 с.
157. Коляструк О. А. Предмет історії повсякденності: історіографічний огляд його становлення у зарубіжній та вітчизняній історичній науці *Український історичний журнал*. 2007. № 1. С. 174–184.
158. Космина В. Г. Проблеми методології цивілізаційного аналізу історичного процесу. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 310 с.
159. Кравченко П. А., Мельник А. І. Альтернативи історичного пізнання: марксистська та модерні теорії історичного процесу. *Історична пам'ять*. 2012. Вип. 27. С. 5–16.
160. Леви Д. Биография и история. *Современные методы преподавания новейшей истории. Москва, 1996. С. 191–207.*
161. Леви Д. К вопросу о микроистории. *Современные методы преподавания новейшей истории. Москва, 1996. С. 180–190.*
162. Левченко Л. Л. Архіви і архівна справа Сполучених штатів Америки: історія та організація. Миколаїв, 2013, 1204 с.
163. Людтке А. «История повседневности» в Германии после 1989 года. *Казус: индивидуальное и уникальное в истории. Москва, 1993. С. 117–126.*
164. Людтке А. Что такое история повседневности? Ее достижения и перспективы в Германии. *Социальная история. Ежегодник. 1998–99.*

- Москва, 1999. С. 77–100.
165. Медик Х. Микроистория. *Thesis: теория и история социальных институтов и систем*. 1994. Вып. 4. С. 193–202.
  166. Орлова Т.В. Жінка в історії України (вітчизняна історіографія ХХ – початку ХХІ ст.). Київ: Логос, 2009. 582 с.
  167. Охріменко О. С. Історія повсякденності як сучасний напрямок вивчення міст Англії доби високого Середньовіччя. *Грані*. 2014. №9. С. 144–148.
  168. Потульницький В. А. Україна і всесвітня історія: історіософія світової та української історії ХVІІ–ХХ століть. Київ: Либідь, 2002. 478 с.
  169. Рабенчук О. До питання про візуальне як джерело історичних досліджень. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*. 2020. №17. Київ. С. 29–39.
  170. Ревель Ж. Микроисторический анализ и конструирование социального: пер. с франц. *Одиссей. Человек в истории*. Москва, 1996. С. 110–127.
  171. Сахновський О. Історія повсякденності як втілення «антропологічного повороту» у вивченні минулого в західній гуманітарній традиції. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2013. Т. 25–26. С. 218–223.
  172. Сахновський О. Мікроісторія як напрям історичних досліджень. *Історична панорама: Збірник наукових статей ЧНУ. Спеціальність «Історія»*. Чернівці: Рута, 2014. Вип. 17. С. 65–78.
  173. Святець Ю. Кліометрика. Ч. 2: Формально-кількісні та математично-статистичні методи. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетровського ун-ту, 2003. 384 с.
  174. Таран Л. В. Историческая мысль Франции и России 70-е годы ХІХ – 40-е годы ХХ в. Киев, 1994. 200 с.
  175. Таран Л. В. Провідні тенденції світової історіографії в ХХ ст. та проблеми кризи сучасної української історичної науки. *Український історичний журнал*. 1998. №5. С. 30–39; 1999. №1. С. 85–91.
  176. Таран Л. В. Французька історіографія (70-ті роки ХІХ – 80-ті роки ХХ ст.). Київ, 1991. 103 с.
  177. Томсон А. Чотири зміни парадигм в усній історії URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Szikz/2008_11_12/02_Thomson.pdf
  178. Топольський Є Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної нарації; пер. з поль. Київ: Видавництво «К.І.С.», 2012. 400 с.
  179. Троян С. С. Метод Едварда Саїда: від орієнталізму до постколоніальних студій. *Історична пам'ять*. 2015. Вип. Полтава. 33. С. 9–16.
  180. Удод О. А. Про історію повсякденності. *Бористен*. 2000. №4. С. 7–13.
  181. Халапсис А. В. Тотальность истории. *Грані*. 2010. №73 (5). С. 33–37.
  182. Чаркіна Т. Еволюція історико-антропологічних досліджень у суспільно-гуманітарному пізнанні. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософські науки*. 2016. Вип. 18. С. 101–109.
  183. Чечельницька Г. В. Філософське осмислення психоісторії: деякі фрагменти. *Філософія. Культура. Життя*. 2013. Вип. 39. С. 121–127.

184. Шевченко Н. В. Гендер у дзеркалі історії та перспективи розвитку гендерних студій в Україні. *Український історичний журнал*. 2001. №1. С. 30–39.
185. Шкандрій М. В обіймах імперії: Російська і українська літератури новітньої доби / пер. з англ. Київ: Факт, 2004. 496 с.
186. Юрчук О. У тіні імперії: українська література у світлі постколоніальної теорії: Монографія. К.: ВЦ «Академія», 2013. 224 с.

5.2. Методичне забезпечення

1. Ковальков О. Афганська війна (1979–1989 рр.) у радянському художньому кінематографі в контексті «візуальної історії». *Історія та археологія*. 2004. Вип. 2. С. 42–58.
2. Ковальков О. Л. Мікроісторія в системі «нової історичної науки». *«Проблеми історичної регіоналістики та мікроісторії: Збірник тез Всеукраїнської наукової конференції з нагоди 175-ї річниці від дня народження Павла Рябова та 65-ї річниці від дня народження Сергія Шевченка, м. Кропивницький, 18–19 жовтня 2023 року*. Кропивницький: РВВ ЦДУ ім. В. Винниченка, 2023. С. 10–12.
3. Ковальков О. Мікроісторія в системі «нової історичної науки»: історія, теорія та історіографічна практика. *Історія & Археологія*. 2004. Вип. 1. С. 41–48.

5.3. Інформаційні ресурси

1. Американська історична асоціація (США): <https://www.historians.org>
2. Британське королівське історичне товариство: <https://royalhistsoc.org>
3. Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України»: URL: <https://ivinas.gov.ua/>
4. Електронна бібліотека (Україна): URL: www.lib.com.ua/
5. Інститут історії України НАН України: URL: www.history.org.ua/
6. Міжнародний комітет історичних наук: URL: www.cish.org/
7. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського: URL: www.nbuv.gov.ua
8. Національна історична бібліотека України: URL: <https://nibu.kyiv.ua/>
9. Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського (м. Кропивницький): URL: <https://library.kr.ua/>
10. Організація американських істориків: <https://www.oah.org>
11. Польське історичне товариство: <http://www.pth.net.pl>
12. Читиво – вільна онлайн-бібліотека україномовної літератури: URL: <https://chtyvo.org.ua/>
13. ACLS History E-Books Project (США): URL: www.historyebos.org/
14. Hartford Web Publishing (США): URL: [www.hatforf.hwp.com/](http://www.hartforf.hwp.com/)

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноту українському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене Вченою радою, протокол №2 від 30. 09. 2019; №10 від 07. 02. 2022).